CCS

CENTRALE COMMISSIE VOOR DE STATISTIEK

Jaarverslag 2016

CCS
CENTRALE COMMISSIE VOOR DE STATISTIEK

I INLEIDING 2

II HET PROGRAMMA VAN HET CBS 4

1. Realisatie reguliere werkprogramma 2016 4
2. Gevolgen van de taakstellingen op het programma 5
3. Begroting en werkprogramma 2017 6

III DE BEDRIJFSVOERING VAN HET CBS 8

1. Bedrijfsvoering 8
2. Jaarrekening CBS 8
3. Specifieke aandachtspunten CCS 2016 8

IV BESTUURLIJKE TAKEN 10

1. Inleiding 10
2. Verminderen administratieve lasten 10
3. Vermijden van ongewenste mededinging 12
4. Toegang tot microdata 12
5. Bevorderen van de relevantie, nauwkeurigheid en volledigheid van de statistische informatievoorziening van overheidswege 12

V ORGANISATIE CCS EN PERSONALIA 14

1. Organisatie en informatievoorziening 14
2. Procedures 14
3. Personalia 14

CCS
CENTRALE COMMISSIE VOOR DE STATISTIEK

I INLEIDING

Dit is het laatste jaarverslag van de Centrale Commissie voor de Statistiek (CCS) als zelfstandig bestuursorgaan (zbo) van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Met ingang van 1 januari 2017 is de zbo-status van dit orgaan opgeheven en gaat de functie over naar de raad van advies van het CBS. Dit is in het 117-jarig bestaan van het CBS geen vreemd gegeven. Al in 1892 is de CCS bij Koninklijk Besluit opgericht als adviesorgaan. Twintig jaar geleden, in 1996, kregen de CCS en het CBS een wettelijke basis, waarbij de CCS de zbo-status kreeg. Bij de verdere verzelfstandiging van het CBS in 2003 werd ook de DG een zbo, en kreeg de CCS nieuwe taken op het gebied van bedrijfsvoering.

De CCS stelt onafhankelijk het statistisch meerjaren- en werkprogramma van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) vast op voordracht van de directeur-generaal van de statistiek. Daarnaast houdt de CCS toezicht op de bedrijfsvoering van het CBS. De directeur-generaal van de statistiek (DG) stelt de begroting en de jaarrekening van het CBS vast “in overeenstemming met de CCS” en de CCS keurt het jaarverslag van het CBS goed. Ten slotte heeft de CCS nog een aantal bijzondere taken ten opzichte van het CBS zoals het toezicht op het beperken van de administratieve lastendruk, het vermijden van ongewenste mededinging en het beschikbaar stellen van microdata. Naast dit alles dient de CCS de coördinatie van de statistiek van overheidswege te bevorderen, waaronder de professionele onafhankelijkheid van de officiële statistieken.

In dit jaarverslag legt de CCS verantwoording af over de uitvoering van haar taken in 2016. Het verslag volgt de regels zoals die in de wet ten aanzien van het jaarverslag zijn opgenomen. Het CBS doet in zijn eigen jaarverslag inclusief jaarrekening verslag van zijn activiteiten (www.cbs.nl).

Kijkend naar de inhoudelijke ontwikkelingen heeft de CCS groot vertrouwen in de toekomst van het CBS. Het CBS volgt de technologische en maatschappelijke ontwikkelingen op de voet en blijft wereldwijd een voorloper op het gebied van betrouwbare statistieken en de doorontwikkeling van het vergaren van data. Naast aandacht voor efficiëntere en effectievere communicatie met de media en andere gebruikers van statistieken, is in 2016 gestart met de ontwikkeling van diverse urban datacenters waar met gemeenten gewerkt wordt aan het ontsluiten van voornamelijk regionale data. Het CBS stelt zich op als partner en brengt hiermee ook kennis binnen.

Zorgen zijn er ook. Die betreffen vooral de financiering van het CBS. Door respectieve bezuinigingen de afgelopen jaren is het budget dat door het ministerie van EZ aan het CBS beschikbaar wordt gesteld voor het uitvoeren van zijn wettelijke taken met een kwart verminderd. Veel is gedaan aan efficiency verbeteringen, maar om de bezuinigingen te realiseren is het ook noodzakelijk gebleken te snijden in statistieken. Voor de gebruikers van deze statistische informatie is dat geen prettige ontwikkeling. Om het statistisch programma toch zoveel mogelijk in stand te houden, zijn bilaterale afspraken met departementen gemaakt over de bekostiging van een aantal statistieken. Er is daarnaast veel behoefte aan nieuwe statistische informatie. Uitbreiding van het programma kan echter alleen indien daar additionele financiering voor beschikbaar wordt gesteld. Dit alles neemt niet weg dat het eigen vermogen van het CBS de komende jaren negatief wordt, omdat de effecten van de efficiencyverbeteringen pas de komende jaren zichtbaar worden in het resultaat. De bezuinigingen laten vooral weinig ruimte voor investeringen in de IT-ontwikkeling, terwijl aanpassingen op dit gebied een randvoorwaarde zijn voor het efficiënt en betrouwbaar produceren van de statistieken.

CCS
CENTRALE COMMISSIE VOOR DE STATISTIEK

De CCS dankt de directeur-generaal van de statistiek, de plaatsvervangend directeur-generaal, en hun medewerkers en de Ondernemingsraad voor hun inzet in het afgelopen jaar en voor de manier waarop zij werd voorzien van informatie en ondersteuning.

mr. I. Brakman, voorzitter

drs. M.I. Tóth Pál, secretaris

II HET PROGRAMMA VAN HET CBS

De CCS keurt het statistisch programma van het CBS goed op voorstel van de directeur-generaal van de statistiek. De inhoud dient te passen binnen de kaders van het lopende meerjarenprogramma (MJP) 2014-2018 en de begroting.

1. Realisatie reguliere werkprogramma 2016

Het meerjarenprogramma (MJP) loopt van 2014-2018 en in dit MJP is de statistische informatievoorziening voor deze periode op hoofdlijnen weergegeven. Onderwerpen waar inhoudelijke vernieuwing plaatsvindt, zijn ontwikkelingen in het bedrijfsleven, flexibilisering van de arbeidsmarkt, en vermogensposities van huishoudens. De totale capaciteit die in 2016 met het vernieuwingsprogramma is gemoeid, bedraagt 18 vte.

De voortgang van de uitvoering van het werkprogramma kwam telkens aan de orde bij de behandeling van de kwartaalrapportages in de vergaderingen van de CCS. Het CBS heeft in 2016 nagenoeg alle geplande output gerealiseerd. Een project voor het algemeen bedrijvenregister was in 2016 nog niet afgerond. De resterende werkzaamheden voor de afronding zijn budget-neutraal doorgeschoven naar 2017.

De streefwaarden van vrijwel alle prestatie-indicatoren zijn gehaald. De streefwaarde van de prestatie-indicator die betrekking heeft op de raming van de economische groei voor het verslagjaar 2013 is niet gehaald, en dit zal hoogstwaarschijnlijk ook voor het verslagjaar 2014 niet het geval zijn. Voor elk kwartaal worden er meerdere ramingen van de economische groei gemaakt, waarvan met name de eerste twee ramingen de meeste aandacht trekken. Dit zijn de eerste raming, ook wel de flashraming genoemd, die 45 dagen na afloop van het kwartaal wordt gepubliceerd, en de reguliere raming, die 90 dagen na afloop van het kwartaal wordt gepubliceerd. Daarna worden de cijfers nog enkele keren bijgesteld, namelijk op de momenten dat er jaarramingen worden gepubliceerd. Tussen het tijdstip van de eerste raming en de laatste raming na tweeënhalf jaar komt er voortdurend meer informatie beschikbaar die in de opeenvolgende ramingen wordt meegenomen. De norm van de prestatie-indicator is dat voor minimaal drie kwartalen van een verslagjaar de bijstelling tussen de allereerste raming van de bbp-groei voor een kwartaal (45 dagen na afloop van het kwartaal) en de definitieve raming voor dat kwartaal (tweeënhalf jaar na afloop van het verslagjaar) kleiner moet zijn dan 0,75 procentpunt. Na afronding van de cyclus 2013-2015 van de nationale rekeningen is gebleken dat voor 2013 de bijstelling voor het tweede en vierde kwartaal groter is dan 0,75 procentpunt. Na afronding van de cyclus 2014-2016 vindt in juni 2017 de volgende bijstelling plaats van de kwartalen van 2014. Volgens de huidige inzichten kent 2014 twee kwartalen waarin de bijstelling groter is dan 0,75 procentpunt. De verwachting is dat dit bij de laatste raming in 2017 (wanneer de prestatie-indicator over 2014 berekend wordt) nog steeds het geval is. Als vervolg op het plan van aanpak uit 2015 om het verschil tussen de flashraming en de kwartaalraming te verkleinen is in 2016 een nieuw plan van aanpak opgesteld, waarvan de uitvoering in 2017 start. Het nieuwe plan richt zich op het verkleinen van de bijstellingen tussen kwartaalramingen en jaarramingen. Een commissie van externe deskundigen wordt gevraagd een visitatie van de huidige werkwijze uit te voeren en aanbevelingen te geven hoe de omvang van de bijstellingen verkleind kan worden.

Uitgebreide informatie over de van de prestatie-indicator administratieve lastendruk is opgenomen in paragraaf IV.2. De forse daling die hier bereikt is, is vooral het gevolg van maatregelen die het CBS heeft getroffen.

2. Gevolgen van de taakstellingen op het programma

Rutte I en het Lenteakkoord

In de afgelopen jaren heeft CBS forse bezuinigingen gerealiseerd. In de periode 2011-2015 heeft het ministerie van Economische Zaken (EZ) het budget van CBS met € 37,3 miljoen gekort in verband met de taakstelling Rutte I. Met de bezuinigingen van het Lenteakkoord erbij loopt dit in 2018 op tot € 41,7 miljoen. Dat is bijna een kwart van het oorspronkelijke budget van CBS in 2011.

Om de taakstellingen van Rutte I en het Lenteakkoord te realiseren zijn in 2014 onderdelen van het statistisch programma geschrapt of versoberd. Om de programmatische consequenties van de taakstelling in kaart te brengen hebben het CBS en de CCS in 2012 een consultatieronde gehouden. In deze ronde hebben CCS en CBS de mogelijkheden voor het beperken van het statistiekprogramma voorgelegd aan de departementen en andere institutionele gebruikers. Aan de gebruikers is gevraagd aan te geven wat de consequenties zijn van het eventueel schrappen, versoberen of in frequentie terugbrengen van een aantal statistieken. Uit de bevindingen kan geconcludeerd worden dat er weinig mogelijkheden zijn om te schrappen/versoberen/in frequentie te verlagen van het statistisch programma zonder dat dit bij één van de geconsulteerde partijen tot ingrijpende consequenties leidt. Toch was het vanwege de taakstelling nodig het programma te beperken. Gekozen is voor die statistieken waarvan het beperken de minst ingrijpende gevolgen voor gebruikers heeft.

Vanaf 2014 zijn sommige statistieken in frequentie verlaagd, zoals het budgetonderzoek, statistieken over horeca, onderwijscohorten. Daarnaast wordt vanaf 2014 op minder detailniveau gerapporteerd over wegvervoer, over productiviteit en kenniseconomie, over research en development, over innovatie, en over buitenlandse handel in energie. Andere statistieken zijn vanaf 2014 volledig komen te vervallen. Niet meer gepubliceerd wordt onder andere informatie over werknemers die in Nederland wonen en in het buitenland werken, over spaarvormen, consumptief krediet en roodstand, over de samenhang tussen de economische ontwikkeling en inkomens- en vermogenspositie van verschillende huishoudenstypen, over koopkrachtmutaties door life events, over investeringen in kenniskapitaal, over adopties, echtscheidingen en justitiële kinderbescherming, over onverzekerden tegen ziektekosten, en over woonlasten.

In 2015 is het detailniveau van de publicatie van de (financiële) gemeentegegevens (begrotingen en jaarrekeningen) beperkt en is de afbouw van het aparte proces voor de in- en uitvoer van energie afgerond.

Enkele statistieken kunnen door alternatieve financiering alsnog worden voortgezet:
- Het detailniveau van de tweejaarlijkse innovatie-enquête zou worden verminderd. In 2014 kon het grotere detailniveau door een opdracht van het Ministerie van EZ toch gehandhaafd blijven. Mocht de financiering de komende jaren geen vervolg krijgen, dan zal het detailniveau bij de volgende editie alsnog verminderd worden;
- Op grond van een EU-verplichting blijft informatie beschikbaar komen over het gebruik van sociale media door overheden en bedrijven, maar wel beperkter en deels via medefinanciering door Eurostat;
- De statistiek Algemene nabestaandenwet (Anw) is beëindigd. Maandelijkse informatie over uitkeringen krachtens de Anw - gebaseerd op data van de Sociale Verzekeringsbank (SVB) - wordt in opdracht van het ministerie van SZW voortgezet. Informatie over ontvangers van een Anw-uitkering en aanvullende analyses kunnen uitsluitend via betaalde opdrachten worden verstrekt;
- De werkzaamheden aan de onderwijscohorten tot en met cohort 1999 worden voortgezet in opdracht van het Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek (NRO);
- Van de statistiek Bestuursrecht is het niet-asiel deel (aard, omvang en afloop van bestuursrechtelijke procedures die niet op asielzaken betrekking hebben) per 2014 stopgezet. Voor de statistiekjaren

2013-2015 wordt dit alsnog als statistisch onderzoek in opdracht van de Raad voor de Rechtspraak uitgevoerd.

Rutte II

Bovenop de taakstellingen Rutte I en het Lenteakkoord heeft het CBS te maken met de taakstelling Rutte II. Als gevolg van de eerdere bezuinigingen kan de taakstelling Rutte II maar voor een klein deel worden ingevuld door verdere efficiencymaatregelen. Omdat de wettelijke EU-verplichtingen geen besparingsflexibiliteit bieden en het budget ontoereikend is, waren verdere inhoudelijke keuzes ten aanzien van het onverplichte statistiekprogramma onvermijdelijk. Een deel van het niet-verplichte programma blijft gefinancierd vanuit het budget dat het CBS van EZ krijgt.

Vanwege het grote maatschappelijke belang van de niet-verplichte statistieken is alternatieve financiering gezocht voor de statistieken waarvoor het budget vanuit EZ ontoereikend is. CBS heeft de departementen verzocht om aan te geven welke van deze statistieken zij per 1 januari 2017 op eigen kosten willen voortzetten. In 2016 hebben de departementen CBS laten weten welke statistieken zij willen handhaven door deze zelf te gaan bekostigen. Dankzij hun financiële bijdrage blijft 85% van het niet-verplichte programma dat niet meer uit het budget vanuit EZ kan worden gefinancierd behouden. Door het wegvallen van financiering komen vanaf 1 januari 2017 voor de overige 15% van de niet- verplichte statistieken geen nieuwe gegevens meer beschikbaar. De statistieken waarvoor geen bekostiging is gevonden en die per 1 januari 2017 komen te vervallen zijn financiële markten en beleggingsfondsen (informatie over de kapitaalmarkt en beleggings- vastgoedfondsen), kwartaalstatistiek van bedrijfsgrootte en rechtsvorm per bedrijfstak, kwartaalstatistiek over fusies en overnames, aanvullende tabel van de dienstenprijzenstatistiek, accountancy (kwartaal) met seizoenswegingen, nieuwe en tweedehands verkochte motorvoertuigen, verkeersprestaties van motor- en bromfietsen, publicatie Transport en Mobiliteit, onderzoek gezinsvorming, burgerlijk recht, veiligheidszorgrekeningen, analyses veiligheidsmonitor, uitgaven aan brandweer, uitgaven per diploma, ontwikkeling in onderwijsuitgaven (decompositiemodel), statistieken woningen in verkoop en nieuwe opdrachten architecten. Daarnaast worden enkele statistieken versoberd. Zo worden de cijfers over bedrijvendemografie (bedrijfstak, bedrijfsgrootte en rechtsvorm, opheffingen, rechtsvorm en bedrijfstak, fusies en overnames) voortaan op jaarbasis in plaats van op kwartaalbasis gepubliceerd en wordt regionale informatie beperkt.

3. Begroting en werkprogramma 2017

In het meerjarenprogramma 2014-2018 staan de statistische voornemens voor die jaren. Het werkprogramma 2017 heeft dit MJP als basis. De CCS neemt bij haar beoordeling van de voorstellen voor het werkprogramma het MJP als uitgangspunt. De CCS baseert zich verder bij haar keuze op de onderbouwing van de voorstellen door de directeur-generaal van de statistiek. De directeur-generaal van de statistiek voert met zijn organisatie het programma uit.

Tussen 2012 en 2018 daalt het budget van het CBS als gevolg van de taakstellingen Rutte I en Lenteakkoord met 25%. Het CBS heeft zich aan deze taakstellingen gecommitteerd en zet zich maximaal in om efficiënter en effectiever te werken. De taakstellingen zijn en worden ingevuld door het doorvoeren van ingrijpende efficiencymaatregelen, door het stoppen, versoberen, of in frequentie verlagen van statistieken, en door het aanwenden van het eigen vermogen. De CCS constateert dat onzekerheden over het budget, zoals met betrekking tot de compensatie van gestegen lonen en pensioenpremies, de komende jaren het statistisch programma en de financiële situatie in gevaar brengen.

In de begroting van 2017 is een negatief resultaat van € 6 miljoen begroot. Dit resultaat is € 2,3 miljoen negatiever dan oorspronkelijk bij het MJP 2014-2018 was begroot. Dit hogere tekort wordt veroorzaakt door additionele transitiekosten en sociale kosten als gevolg van boventalligheid en. de gestegen pensioenpremies die niet volledig gecompenseerd zijn door het ministerie van Financiën.

In december 2016 heeft de CCS het werkprogramma onder voorbehoud van financiering vastgesteld. De CCS kon nog niet instemmen met de begroting vanwege de onzekere financiële situatie waarover op dat moment nog met EZ overlegd werd.

4. Evaluatie 2010-2015

In artikel 39 van de Kaderwet zbo's is vastgelegd dat de minister van EZ elke vijf jaar een verslag aan de Eerste en Tweede Kamer stuurt ten behoeve van de beoordeling van de doelmatigheid en doeltreffendheid van het functioneren van het CBS. In 2016 heeft AEF op verzoek van de minister van EZ een rapport opgesteld over de periode 2010-2015. Het algemene oordeel van AEF over het functioneren van het CBS in deze periode is positief. Uit de evaluatie blijkt dat het CBS over de periode 2010-2015 in de uitvoering van de wettelijke taken doeltreffend heeft gefunctioneerd, waarbij gebruikers "uitermate tevreden" zijn over de kwaliteit van de door het CBS geproduceerde statistieken en de dienstverlening van het CBS. Ook constateert AEF dat het functioneren van het CBS in de evaluatieperiode doelmatiger geworden, en dat de onafhankelijkheid van de statistiekproductie door het CBS in de evaluatieperiode boven iedere twijfel verheven is geweest. De CCS herkent deze hoofdconclusies en ziet daarin een bevestiging en erkenning van de resultaten van het gevoerde beleid. De CCS ziet de aanbevelingen van de onderzoekers om de doeltreffendheid en doelmatigheid verder te verbeteren als een stimulans om de ingeslagen weg te vervolgen.

III DE BEDRIJFSVOERING VAN HET CBS

De directeur-generaal dient op een doelmatige en doeltreffende wijze met de beschikbare middelen om te gaan, waardoor het CBS binnen het budget een adequate statistiekproductie kan realiseren. De beoordeling van de bedrijfsvoering van het CBS baseert de Commissie op de managementinformatie van het CBS. De Commissie stelt de begroting en de jaarrekening van het CBS mede vast.

1. Bedrijfsvoering

Het CBS heeft in 2016 verdere stappen gezet om de bedrijfsvoering te verbeteren. De openbare accountant beschouwt de administratieve organisatie en interne beheersing van voldoende niveau voor hun jaarrekeningcontrole.

In het Audit Comité (zie ook V.2) worden bedrijfsvoeringsonderwerpen besproken. In 2016 is naast de reguliere onderwerpen zoals de managementrapportages onder andere gesproken over de mogelijke gevolgen van de nieuwe vennootschapsbelastingswetgeving en de toekomstige financiële situatie van het CBS. De AC was betrokken bij de aanbesteding van de openbare accountant die in 2016 is afgerond.

2. Jaarrekening CBS

Conform de CBS-wet die tot 1 januari 2017 van kracht was, heeft de DG van het CBS in 2016 de jaarrekening over 2015 vastgesteld in overeenstemming met de CCS. Vanwege het feit dat de zbo-status van de CCS per 1 januari 2017 is opgeheven, is dit niet van toepassing op de jaarrekening over 2016. Vanaf 2017 adviseert de nieuwe raad van advies de DG over de jaarrekening.

3. Specifieke aandachtspunten CCS 2016

In haar jaarverslag over 2015 heeft de CCS een aantal specifieke aandachtspunten van haar toezicht in 2016 benoemd, namelijk:

- Uitvoering van de taakstelling

Om de taakstellingen Rutte I en het Lenteakkoord te kunnen realiseren zonder reorganisatie heeft het CBS met succes maatregelen genomen, met name gericht op het bevorderen van mobiliteit. Dit onderwerp is regelmatig in de AC- en CCS-vergaderingen besproken. In 2016 is in het bijzonder de invulling van de taakstelling Rutte II aan bod gekomen. De keuze van voortzetting van niet-verplichte statistieken als gevolg van de reductie van het daarvoor beschikbare budget is in twee afzonderlijke vergaderingen behandeld.

- Nieuwe governance CBS als gevolg van de herpositionering van de ZBO's van het CBS

In het kader van de Hervormingsagenda Rijksdienst is in 2012/2013 Rijksbreed onderzoek gedaan naar de herpositionering van alle zbo's. Op grond hiervan heeft het kabinet geconcludeerd dat het voor CBS onnodig is om het ene zbo (de Centrale Commissie voor de Statistiek, CCS) toezicht te laten houden op het andere zbo (de Directeur-Generaal, DG). Het kabinet heeft daarom eind 2013 besloten dat de huidige twee zbo's van CBS gereduceerd moeten worden tot één: de DG CBS zal zbo blijven en de CCS zal worden opgeheven als zbo. De taken van de huidige CCS worden geherpositioneerd.

De voornemens hebben hun beslag gekregen in een voorstel tot wijziging van de Wet op het CBS. Uitgangspunten in het wetsvoorstel zijn het waarborgen van de onafhankelijke statistiekproductie en de betrouwbaarheid van de statistieken. DG CBS zal als zbo blijven bestaan, waarbij het bestuur en de rechtspersoonlijkheid van CBS gehandhaafd blijven. Als extra waarborg voor de onafhankelijke statistiekproductie ten opzichte van de al bestaande onafhankelijkheidswaarborgen in de Kaderwet zbo's en de CBS-wet is in het wetsvoorstel opgenomen dat de vijfjaarlijkse evaluatie in het kader van de Kaderwet zbo's gericht op de doelmatigheid en doeltreffendheid van CBS zal worden uitgebreid: het verslag omvat ook een evaluatie van de onafhankelijkheid van CBS. In de memorie van toelichting is opgenomen dat het desgewenst aan de DG CBS is om een raad van advies in te stellen als klankbord voor de invulling van het onverplichte statistiekprogramma.

In juli 2015 is het voorstel tot wijziging van de Wet op het CBS in verband met de herpositionering van zelfstandige bestuursorganen en de bijbehorende memorie van toelichting aangeboden aan de Tweede Kamer. Op 12 januari 2016 is het wetsvoorstel plenair behandeld in de Tweede Kamer. Er zijn twee amendementen ingediend. Het amendement van de leden Gesthuizen en Agnes Mulder voorziet in de instelling van een raad van advies die naast een aantal adviserende bevoegdheden ook de bevoegdheid heeft tot vaststelling van het meerjarenprogramma en het werkprogramma van CBS. Het amendement van de leden Mei Li Vos, Agnes Mulder en Gesthuizen strekt ertoe om een raad van advies in te stellen die de minister bij benoeming van de DG CBS een aanbeveling geeft (aanbevelingsrecht) en bij schorsing en ontslag van de DG CBS gehoord wordt. Daarnaast adviseert de raad van advies de DG CBS in elk geval over:

- het meerjarenprogramma en het werkprogramma;
- het bevorderen van de nauwkeurigheid en de volledigheid van de van overheidswege openbaar te maken statistieken zodat deze voorzien in de behoeften van praktijk, beleid en wetenschap; en
- de bedrijfsvoering van het CBS en een efficiënte besteding van middelen.

Op 26 januari 2016 heeft de Tweede Kamer hierover gestemd. Het wetsvoorstel en het amendement Vos c.s. zijn aangenomen. Op 21 juni 2016 heeft de Eerste Kamer ingestemd met de wetswijziging, die met ingang van 1 januari 2017 van kracht is.

- Dataprivacy

Vanwege het belang van informatiebeveiliging en ICT voor het CBS, is in nauw overleg tussen het CBS en de CCS een nieuwe commissie gevormd die de DG over deze onderwerpen adviseert. Leden van deze commissie waren in 2016 Johan van Hall (voorzitter), Tini Hooymans, Karel van Lambalgen en Corien Prins[1]. Na 1 januari 2017 zal deze commissie de adviezen van de nieuwe raad van advies over deze onderwerpen voorbereiden.

- Innovatie

Met ingang van 2016 zijn strategie en innovatie reguliere bespreekpunten op de agenda van de CCS. In 2016 is gesproken over de maatschappelijke positie van het CBS, over duurzaamheid en brede welvaart, en over de nieuwe initiatieven van het CBS voor het vergroten van zijn dienstverlening, het Center for Big Data Statistics en de Urban Data Centers.

[1] Corien Prins is teruggetreden als lid in verband met het aanvaarden van een nieuwe functie als voorzitter van de WRR, waarvan de DG CBS adviserend lid is.

IV BESTUURLIJKE TAKEN

1. Inleiding

Volgens artikel 25 van de CBS-wet heeft de CCS drie specifieke toezichttaken met betrekking tot het CBS. Dat zijn:

- Toezicht op de vermindering van de administratieve lastendruk door het CBS voor burgers en bedrijven;
- Toezicht op de vermijding van mededinging door het CBS met private aanbieders van vergelijkbare diensten die vanuit het oogpunt van marktwerking ongewenst is;
- Toezicht op het verschaffen van toegang door het CBS tot statistische gegevens voor het doen van statistisch of wetenschappelijk onderzoek.

Daarnaast heeft de CCS ten aanzien van de totale statistische informatie van overheidswege als taak het bevorderen van de relevantie, nauwkeurigheid en volledigheid daarvan (artikel 25 leden a en b).

De CCS dient over de uitvoering van deze (toezicht)taken te rapporteren in haar jaarverslag.

2. Verminderen administratieve lasten

Voor het produceren van betrouwbare en samenhangende statistische informatie haalt CBS de benodigde basisgegevens zoveel mogelijk uit bestaande registraties. Deze registraties zijn echter niet altijd toereikend, waardoor (aanvullende) uitvraag bij bedrijven noodzakelijk blijft. CBS verzamelt de gegevens op zo'n manier dat de administratieve lasten voor ondernemingen en instellingen zo laag mogelijk zijn. De verlaging van de administratieve lastendruk is dan ook een van de prestatie-indicatoren van het CBS.

De lastendruk die het CBS met enquêtes bij het bedrijfsleven veroorzaakt, wordt berekend door over een heel kalenderjaar het aantal invuluren van de vragenlijsten door de respondenten te vermenigvuldigen met de gemiddelde loonkosten. De feitelijke jaarlijkse lastendruk wordt door het CBS zelf gemeten op basis van door het Economisch Instituut voor het Midden- en kleinbedrijf (EIM) vastgestelde uitgangspunten. De definitieve lastendruk over een kalenderjaar is medio het daaropvolgende jaar bekend, omdat dan alle enquêtes over een jaar verwerkt zijn.

Bij de vorige Rijksbrede nulmeting in 2007 was de door het CBS veroorzaakte lastendruk € 22 miljoen. Daarmee nam het CBS slechts 0,25% van de totale lastendruk van de rijksoverheid voor zijn rekening. Ook in vergelijking met andere Europese landen behoort het CBS tot de laagste veroorzakers van lastendruk. Het CBS werkt aan zowel het verlagen van de feitelijke lastendruk als het verlagen van de beleefde lastendruk.

In 2014 heeft CBS een nieuw systeem ingevoerd om op een efficiëntere en effectievere manier de enquêtedruk te meten. Doordat er meer detailinformatie beschikbaar komt, zijn uitgebreidere analyses mogelijk. Met het nieuwe systeem vindt de berekening van de lastendruk voor alle statistieken plaats op een volledig uniforme wijze. Tevens geldt in het nieuwe systeem voor alle statistieken dat het jaar waarin de vragenlijsten door het CBS ontvangen zijn het jaar is waarin deze vragenlijsten bijdragen aan de lastendruk (het kalenderjaar). Voorheen kwam het voor sommige statistieken voor dat de vragenlijsten bijdroegen aan de lastendruk van het jaar waarop de vragenlijsten betrekking hadden (het zogenaamde statistiekjaar).

Door de overgang naar het nieuwe systeem is lastendruk in de periode 2009-2013 met € 0,6 miljoen opwaarts bijgesteld. Naast de wijziging in het systeem zijn ook enkele invultijden van enquêtes herijkt. Dit was nodig omdat de opzet van de betreffende statistieken recent gewijzigd is. Uit een nameting van de invultijd van de vragenlijst van de productiestatistiek (die een beeld geeft van de werkgelegenheid in en het financiële reilen en zeilen van een bedrijfstak) blijkt dat het effect van het invoeren van een elektronische vragenlijst op de invultijd eerder te hoog ingeschat was. Dit leidt in de periode 2009-2013 tot een bijstelling van gemiddeld € 1,5 miljoen. Doordat het niveau in alle jaren in de periode 2009-2013 met ongeveer het zelfde bedrag hoger is geworden, is de afname vanaf 2009 vrijwel gelijk gebleven. Hierdoor hebben de bijstellingen geen gevolgen voor het nakomen van de doelstelling dat de lastendruk niet hoger mag zijn dan in het voorafgaande jaar.

De door CBS veroorzaakte lastendruk over 2015 is gedaald met € 4,7 miljoen en komt daarmee uit op € 14,5 miljoen. Hiermee is de streefwaarde van de prestatie-indicator voor 2016, maximaal dezelfde enquêtedruk als in 2015 gehaald. Tezamen met de eerdere reducties in lastendruk wordt hiermee ook de door het Ministerie van Economische Zaken opgelegde doelstelling voor de reductie van de administratieve lastendruk met € 5,8 miljoen ten opzichte van administratieve lastendruk in 2009 behaald. De behaalde reductie van de lastendruk bedraagt € 6,3 miljoen. Hierbij is gecorrigeerd voor de eenmalige extra reductie in 2015 vanwege de invoering van de jaaropgave-mogelijkheid voor middelgrote internationale handelaars bij de statistiek Internationale Handel in Goederen (Intrastat). Zonder correctie hiervoor omvat de reductie € 7,2 miljoen.

Deze zeer forse daling in 2015 is met name het gevolg van maatregelen die het CBS heeft genomen bij Intrastat. Deze enquête veroorzaakt meer dan de helft van de lastendruk door het CBS, terwijl slechts een klein deel (ongeveer 2 procent) van de bedrijven die handel drijven met het buitenland verplicht is om aangifte te doen. Een bedrijf is vrijgesteld van aangifte indien de totale handelswaarde van geïmporteerde goederen en/of geëxporteerde goederen minder dan de vrijstellingsdrempel bedraagt. De maatregelen die het CBS heeft genomen betreffen

- De verhoging van de vrijstellingsdrempel in 2014 van € 900.000 naar €1.500.000, de hoogste vrijstellingsdrempel binnen Europa;
- De introductie in 2015 van de nieuwe webapplicatie IDEP (Intrastat Data Entry Package) die het verzorgen van de Intrastat aangifte voor bedrijven makkelijker maakt;
- Door intensief gebruik te maken van de nationale en internationale aangiften van intracommunautaire leveringen en inzet van geavanceerde statistische methoden is de mogelijkheid gecreëerd om minder frequent te enquêteren bij de middelgrote internationale handelaren. In 2015 is bijna de helft van deze handelaren in de gelegenheid gesteld om voortaan jaarlijks in plaats van maandelijks aangifte te doen van hun Europese leveringen. Alleen de grootste handelaren blijven verplicht om maandelijks opgave te doen. Hierbij speelt nog wel onzekerheid door de ontwikkeling van Europese wetgeving.

De verwachting is dat deze afname vanaf 2016 deels ongedaan gemaakt zal worden door een verlaging van de vrijstellingsdrempel. Doordat de totale handelswaarde van de vrijgestelde bedrijven is toegenomen, was een bijstelling van de drempelwaarden met ingang van 2016 noodzakelijk om aan de dekkingseisen van de handel te kunnen voldoen. De vrijstellingsdrempels met ingang van 1 januari 2016 zijn voor de invoer € 1 miljoen en voor de uitvoer € 1,2 miljoen.

De verwachting is dat met deze grote daling van de lastendruk de minimale lastendruk vrijwel bereikt is. Een verdere lastendrukverlaging zou ongewenste gevolgen hebben, zoals minder samenhangende informatie, minder nauwkeurige cijfers en grotere bijstellingen. CBS heeft gegevens van ondernemers nodig om kwalitatief goede statistieken te kunnen blijven maken. CBS werkt hierbij nauw samen met de Berichtgeversraad, waarin zowel ondernemers als brancheorganisaties zijn vertegenwoordigd. Deze raad adviseert CBS over mogelijkheden voor vermindering van lastendruk en verbetering van dienstverlening

aan bedrijven. Terugkoppelen van bedrijfsrelevante informatie gebeurt onder andere door het beschikbaar stellen en verwijzen naar toegankelijke output via de sites cbsvooruwbedrijf.nl en ondernemersplein.nl en via bijvoorbeeld nieuwsflitsen en kwartaalmonitoren. Ook worden ondernemingen betrokken bij het vernieuwen van vragenlijsten.

3. Vermijden van ongewenste mededinging

In 2016 hebben zich geen bijzonderheden voorgedaan op het gebied van mededinging.

4. Toegang tot microdata

Volgens artikel 41 van de CBS-wet is de toegang tot microdata van het CBS beperkt tot bepaalde groepen instellingen: wetenschappelijke en onderzoeksinstituten, de planbureaus en statistische instellingen van de EU (-landen). Daarbij is er de mogelijkheid voor “onderzoeksafdelingen van ministeries en andere diensten, organisaties en instellingen, voor zover daartoe instemming van de CCS is verkregen”, om ook toegang te verkrijgen.

In 2016 zijn aan 26 instellingen nieuwe machtigingen voor toegang verstrekt of is hun toegang verlengd. In 6 gevallen betrof het een buitenlandse universiteit en in 5 gevallen een (onderzoeksafdeling van een) overheidsinstelling. De overige machtigingen betroffen onderzoeksinstellingen.

5. Bevorderen van de relevantie, nauwkeurigheid en volledigheid van de statistische informatievoorziening van overheidswege

Samenwerking draagt bij aan betere statistische informatie en een goede aansluiting van deze informatie op de behoeften van de gebruikers. Daarom investeert het CBS in relaties met gebruikers enerzijds en met andere instellingen die data produceren anderzijds. Het CBS werkt intensief samen met bijvoorbeeld ministeries, planbureaus, wetenschappelijke instellingen en brancheverenigingen op het gebied van onder andere informatieverzameling, standaardisatie en statistiekontwikkeling. Ook belangrijk is de samenwerking met instellingen als de Belastingdienst, De Nederlandsche Bank, de Kamers van Koophandel. Het resultaat daarvan is gezamenlijke enquêtes, onderzoeken en publicaties. Daarmee kan de relevantie, nauwkeurigheid en volledigheid van de statistische informatievoorziening van de overheid worden bevorderd.

Ook het overleg met de diverse gebruikersraden en expertplatforms van het CBS in het kader van het opstellen en uitwerken van programma’s draagt bij aan de relevantie van de output. Van deze gebruikersraden en platforms zijn diverse specialisten op bepaalde werkterreinen van het CBS lid. Zo blijft het CBS aangesloten bij de ontwikkelingen die daar plaats vinden.

Het Centrum voor Beleidsstatistiek speelt een belangrijke rol bij het samenstellen van toegankelijke en relevante statistische informatie. Alle onderzoeken die het Centrum voor externe partijen uitvoert, worden openbaar gemaakt. Het betaald werk in opdracht dat door het Centrum worden uitgevoerd groeit gestaag. Zo speelt het CBS in op de behoefte aan statistieken.

CBS streeft er naar om volledig te voldoen aan de normen van ISO 9001 op het gebied van kwaliteitsmanagement en van ISO 27001 op het gebied van informatiebeveiliging, en om *privacy proof* te zijn. Hiertoe zijn in 2016 stappen gezet waarbij externe auditors steeds meer processen certificeren. Zo werd in 2016 voor 14 processen een privacy certificaat verkregen en werden een hoofddirectie, een sector en twee processen ISO 9001 gecertificeerd. Daarnaast worden als onderdeel van kwaliteitszorg *self assessments* uitgevoerd op het niveau van statistische processen. Een belangrijke bron voor *self assessments* is de Praktijkcode voor Europese Statistieken en het bijbehorende *ESS Quality Assurance Framework*. Ook wordt ieder jaar een actualisatie uitgevoerd van de eerder ingevoerde borging van de processen conform het Voorschrift Informatiebeveiliging Rijksdienst (VIR).

V ORGANISATIE CCS EN PERSONALIA

1. Organisatie en informatievoorziening

Ten behoeve van haar vergaderingen stellen de voorzitter en secretaris van de CCS in overleg met de directeur-generaal van de statistiek een agenda op. Op het terrein van de bedrijfsvoering heeft de CCS een Audit Comité (AC). Dit comité heeft tot taak om besluitvorming van de CCS op het genoemde gebied voor te bereiden.

Om haar taak te kunnen uitoefenen krijgt de CCS gevraagd en ongevraagd informatie van de directeur-generaal. Stukken als begroting, managementrapportages en de jaarrekening worden eerst door de directeur-generaal met het Audit Comité besproken, veelal in aanwezigheid van de openbare accountant, alvorens voor de plenaire vergadering te worden geagendeerd. Dit geldt ook voor de halfjaarrapportage voor het ministerie van EZ, de managementletter en het verslag van de accountant.

Belangrijke informatie voor de CCS betreft ook de prestatie-indicatoren met streefwaarden die door de CCS zijn vastgesteld op terreinen als: realisatie van het programma, kwaliteit van de uitvoering, output, financiën, personeel en klanttevredenheid.

De Commissie heeft in 2016 vier keer voltallig vergaderd en tweemaal telefonisch, en het Audit Comité heeft vier keer vergaderd. De voorzitter voert daarnaast nog diverse reguliere gesprekken met de directeur-generaal en heeft overleg gevoerd met de ondernemingsraad.

2. Procedures

Sinds januari 2004 bestaan Sturingsafspraken tussen de minister van EZ, de CCS en het CBS. Daarin is op basis van de Wet op het Centraal Bureau voor de Statistiek (en de Kaderwet ZBO) en de Memorie van Toelichting de wijze van samenwerken tussen de partijen vastgelegd. Na evaluatie zijn deze begin 2006 vernieuwd. Sindsdien wordt conform deze afspraken gehandeld.

In de maartvergadering 2006 van de CCS is een regeling vastgesteld voor de omgang met potentieel strijdige belangen. Deze is gebaseerd op de Code goed bestuur uitvoeringsorganisaties van de Handvestgroep. De regeling is gemeld aan de minister van EZ die daarmee heeft ingestemd. Er is in 2016 geen beroep op de regeling gedaan.

3. Personalia

Per 1 januari 2016 is mevrouw dr. C.M. Hooymans herbenoemd.

De samenstelling van de CCS is eind 2016:
- mw. mr. I. (Inge) Brakman (voorzitter, lid Audit Comité), onafhankelijk bestuurder/toezichthouder;
- prof. dr. S. (Steven) Brakman, hoogleraar internationale economie aan de Rijksuniversiteit Groningen;
- J. (Johan) van Hall RA RE (plaatsvervangend voorzitter, lid Audit Comité, voorzitter Commissie ICT en informatiebeveiliging), lid raad van bestuur en COO ABN AMRO;

- mw. dr. C.M. (Tini) Hooymans (lid Commissie ICT en informatiebeveiliging), onafhankelijk bestuurder/toezichthouder;
- mw. prof. dr. J. (Janneke) Plantenga, hoogleraar *Economics of the Welfare State* aan de Universiteit van Utrecht;
- prof. dr. mr. F. (Frans) van der Wel RA (voorzitter Audit Comité), hoogleraar bij de postdoctorale accountantsopleiding aan de Vrije Universiteit te Amsterdam;
- mw. drs. C.M. (Corien) Wortmann-Kool, bestuursvoorzitter van pensioenfonds ABP.

Op 22 december 2004 heeft de minister van EZ de schadeloosstelling voor de leden van de CCS vastgesteld. De gezamenlijke schadeloosstelling van de leden van de CCS over 2016 bedroeg 79 duizend euro voor zeven leden. De schadeloosstellingen komen ten laste van het budget van het CBS.

Zie ook: https://www.cbs.nl/nl-nl/over-ons/organisatie/centrale-commissie-voor-de-statistiek